

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 28 mars 2012

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer idrotts historia på idrottsforum.org

Läs mer idrottsfilosofi på idrottsforum.org

I forumets oppdatering #147 recenserades Jan Lindroths **nya idrottshistoriebok *Idrott under 5000 år*** tåmligen omsorgsfullt; vi ha tidligere også recenserat **Allen Guttmanns *Sport: The First Five Millennia***. Når det gåller kållmaterial for mer ingående idrotts historisk forskning år det, om vi bortser frå de senaste 200 åren, fråmst den antika idrottsperioden i Grekland som erbjuder ett arbetsmaterial vård namnet, och det finns ett flertal studier av fråmst grekisk antik idrott och den då gållande "idrottsfilosofin" att tillgå. Interessant år denna tid naturligvis også for att det handlar om den vesterlåndska filosofins vagg, och for att hår finns røtterna till vår tids idrott och vår tids fråmsta idrottståvling, de olympiske spelen. Med Heather Reids *Athletics and Philosophy in the Ancient World: Contests of Virtue* (Routledge) har litteraturen på detta område berikats med en ytterst kompetent og vålskriven historik, menar vår recensent Gunnar Breivik, som faktisk inleds redan på 3000-talet fvt, i den sumerisk-babyloniske kulturen. Vad denne redaktør bland annat lærde sig av recensionen var att uttrycket "vinna eller forsvinna" i de antika olympiske spelen hade en betydlig mer dramatisk innebörd ån idag. Vad vår recensent lærde sig var nytt stoff om romartidens idrott og gladiatorspel. Vad vår recensent år lite missnøyd med i boken, som konsekvent fokuserer tanker og ideal, år den bristfållige kopplingen mellom ideologin og idealen, og den idrottslige verkligheten.

Kamp om vården

Gunnar Breivik

Norges idrettshøyskole, Oslo

Heather L. Reid

Athletics and Philosophy in the Ancient World: Contests of Virtue

124 sider, inb.

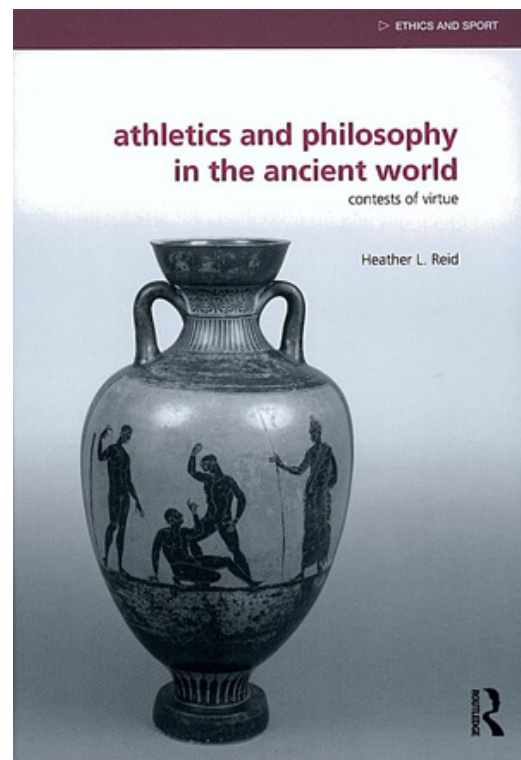
Abingdon, Oxon: Routledge 2011

(Ethics and Sport)

ISBN 978-0-415-66950-4

Vår vesterlåndske kultur er på mange måter preget av arven fra antikken. Ideen om folkestyre (demokrati), søken etter visdom (filosofi), og perfektjonering av kroppens yteevne (idrett) har alle mottatt avgjørende impulser fra den greske kultur. Gresk idrett har vært fråmstilt som et ideal for den moderne idretten, blant annet gjennom tanken om en sunn sjel i et sunt legeme. Arven fra Hellas var inspirasjon for Pierre de Coubertin. Den greske olympismen ble en viktig del av idégrunnlaget for den moderne olympiske bevegelse. Nå har moderne historieforskning for lengst slått fast at realitetene i gresk idrett var ganske forskjellig fra idealene. Antagelig var den greske idrett, slik den utfoldet seg i de olympiske leker og andre store stevner, ikke så forskjellig fra den moderne idrett, med dyrkelse av kroppen, spesialisering, profesjonisme og doping. Å vinne var det eneste som betydde noe. Tapende utøvere dro hjem i skam, hvis de ikke begikk selvmord. «Kransen eller døden» står det på en gravstein ved Olympia til minne om en som ydeligvis tapte.

Men vi kan ikke avfeie den greske idretten med realitetene. Det er verd også å studere ideene. Det er bemerkelsesverdig at noen av de største filosofene i vår vesterlåndske tradisjon, som Sokrates, Platon og Aristoteles,

hadde klare tanker om idrettens plass i oppdragelsen av de unge og utviklingen av det gode samfunn. Heather Reid sin bok *Athletics and Philosophy in the Ancient World. Contests of Virtue* dreier seg om nettopp dette, om idégrunnlaget for idretten slik det ble utviklet i ulike epoker i antikken. Boka spenner fra idrettslige øvelser i det gamle Egypt og Mesopotamia mer enn to tusen år før Kristus til de romerske gladiatorkampene 200 år etter Kristus. Mest vekt legges det på den greske idretten slik den omtales i Homer og Platon sine skrifter.

Boka starter med helteeposet Gilgamesh og den gamle sumerisk-babylonske kulturen fra det tredje årtusen før Kristus. Både her og i den gamle egyptiske kulturen var idrettspregede øvelser, som bueskyting, riding og kjøring med hest og vogn, egnet for å fremvise herskernes overmenneskelige egenskaper. Det bidro til å hylle dem, og sikret stabilitet i riket. Først i det syvende århundre før Kristus ser det ut til at man i Egypt begynte å plukke ut andre seierherrer i idrett enn kongelige personer. I Homers verker, Iliaden og Odyseen, fremstilles Bronsealderens helteideal i rendyrket form. Heather Reid fremstiller på en interessant måte hvordan idrettskonkurransene, *agōnes*, var preget av penger og priser, men først og fremst dreide seg om ære. Og gudene intervenerte til beste for sine favoritter. Slik spilte fysiske ferdigheter, etisk dyktighet, guddommelig intervensjon og flaks sammen om å påvirke resultatene. Det dreide seg i Homers verden om *aristeia*, å være den beste og overgå de andre. Først og fremst var det viktig å utvikle og fremvise *aretē*, fremragende etisk dyktighet. Idrettskonkurranser hadde ulike funksjoner. De var ofte en del av begravelsesseremonier og bidro til å ære de avdøde og gudene. Men gjennom seire og priser fordelte de også penger, ære og makt på en ny, men sosialt akseptabel måte. Selv om de homeriske idretter var mer åpne enn de egyptiske og sumeriske er vi fremdeles langt fra dagens meritokratiske idealer der rettfærdige konkurranser og rettfærdige vinnere er idealet.

De olympiske leker startet i 776 f.Kr. og var fra starten preget av en religiøs ramme, der ofring og hyllest av gudene var sentralt. Vinnerne i lekene vant ikke bare ved egen dyktighet, men på grunn av gudenes gunst. Det var først med filosofene at de religiøse og kultiske bånd ble kuttet eller i det minste svekket. I Sokrates og Platons filosofi ble målet for idretten å utvikle det vakre og gode menneske (*kaloskagatos*). De sjelelige og kroppslige ferdigheter måtte utvikles sammen og styres av etisk dyktighet. Sokrates vandret derfor til idrettsplassene, gymnasiene, for å diskutere med utøvere og publikum. Sokrates mente at for å nå lykken (*eudaimonia*) måtte man utvikle etisk dyktighet og til det trengte man innsikt. Målet var ikke først og fremst å vinne idrettskonkurranser men å utvikle gode etiske egenskaper og dyder.

Sokrates' elev, Platon, startet sin egen filosofi-skole, Akademia. Gjennom militære øvelser, idrett og filosofi skulle unge mennesker utvikle dyder som mot og visdom. Selv om Platon, som selv hadde vært idrettsutøver, hadde sans for den kroppslige dannelsen, dreidde fokuset i Platon sitt akademi seg mer mot sjelen enn mot kroppen. Interessant er det at Platon i motsetning til de fleste greske filosofer åpnet veien for kvinners kroppslige utvikling og dannelse i sine tanker om idealstaten. Også Aristoteles utviklet sin egen filosofiskole, Lyceum, men her synes kroppslig trening og idrett å ha spilt en noe mer beskjeden rolle. Aristoteles var mest interessert i fem-kamp fordi det passet til hans egen etiske teori. Gjennom trening i femkamp fikk man frem utøvere som var kroppslig velproposjonert og balanserte i sin uttrykksform. I sin handlingsfilosofi hevdet Aristoteles at det er gjennom aktivitet vi realiserer vårt vesen, uttrykker våre dyder og når lykken (*eudaimonia*).

Mens den greske idretten gjennom sin åpne og meritokratiske struktur utfordret de sosiale hierarkier skjedde det en motsatt dreining i det romerske rike. Idrett og kroppslig øvelse ble igjen satt i statens og herskernes tjeneste. I de romerske komplekene ble slaver, fremmede, krigsfanger og kriminelle brukt i folkeforlystelsens og keiserens tjeneste. Filosofene ble forvandlet fra oppdragere til tilskuere. Men paradoksalt nok fant de i Romerrikets brutale leker (*ludi*) inspirasjon til ny innsikt og prøving av egne idealer. Epikureernes tanke om intellektuell autonomi og moralsk uavhengighet ble testet i møtet med Colosseums brutale forlystelser. Stoikeren Seneca fikk gode eksempler på hva mot og utholdenhet kan innebære gjennom gladiatorenes kamp på arenaen. Filosofene hadde nå trukket seg tilbake fra oppdragelse og samfunnsdebatt og var på jakt etter enkeltmenneskets lykke, der sinnsro, uavhengighet og sikkerhet sto sentralt.

I et avsluttende kapittel diskuterer Reid den antikke idrettens konsekvenser for moderne idrett. Skal idrettsutøvere være rollemodeller, tjene samfunnet, og unngå jakten på materielle goder? Kan man gjennom idretten trene etiske egenskaper? Er det en skam å tape? Hvilken plass har kvinner i idrett?

Jeg likte Heather Reid sin bok. Hun er godt skolert i antikkens historie. Hun skriver godt. Boka er ryddig med gode noteapparater og referanser. Den siste delen om Romertidens idrettsleker og gladiatorkamper presenterer, i alle fall for meg, nytt stoff. Styrken i boken er at perspektivet konsekvent fokuserer på det filosofiske, på tanker og idealer. Dette kan også sies å være bokens svakhet. Det hadde vært veldig interessant om kontrasten mellom ideologien og realitetene hadde kommet frem ved at hun tydeligere hadde skissert hvordan den greske idrett faktisk var. Gjennom det siste kapitlet hvor linjene trekkes til vår tid aktualiseres antikkens tanker inn i dagens virkelighet og debatt. Det fungerer bra og er et godt grep. Vi trenger en levende debatt med historien. Heather Reid's bok bidrar til det.

 Köp *Athletics and Philosophy in the Ancient World* från [Adlibris.se](https://adlibris.se)

 Kjøp *Athletics and Philosophy in the Ancient World* fra [Adlibris.no](https://adlibris.no)

 Køb *Athletics and Philosophy in the Ancient World* fra [Adlibris.dk](https://adlibris.dk)

 Buy *Athletics and Philosophy in the Ancient World* from [Amazon.co.uk](https://amazon.co.uk)

 Buy *Athletics and Philosophy in the Ancient World* from [Amazon.com](https://amazon.com)